

Fiskeriets udvikling ved Hals

Herværende artikel er en samling af mindre artikler, som fisker, vodbinder m.m.m. Jens Peter Hansen offentliggjorde i Hals Avis fra 7. maj til den 26. juni 1925. J. P. Hansen (1874-1974) fødtes i Hals og kom først ud at tjene ved landbruget. Derpå tog han på langfart, overlevede et forlis i Den engelske Kanal, og blev fisker i Hals frem til 1920, hvorefter han slog sig på vodbinderi. Nationalt virkede han bl.a. som rejsende foredragsholder for Dansk Fiskeriforening, og var aktiv og værdsat medlem af Retsforbundet. Lokalt indtog J. P. Hansen blandt meget andet en lang række formands- og bestyrelsesposter, og var med til at stifte Hals Fiskeriforening 1903. Herværende artikel er på en gang udtryk for J. P. Hansens indsigt i fiskerierhvervet, og et interessant øjebliksbillede af, hvordan fiskeriet i Hals havde udviklet sig i en menneskealders tid, set fra året 1925.

Af Jens Peter Hansen

Hals' haarde Halse

Med sin beliggenhed ved Hav og Fjord er det naturligt, at Hals By "dyrker Vandet" og skaffer sig de størst mulige Indtægter derfra. Er der et daarligt Aar for Fiskeriet, lammer det saa at sige al anden Virksomhed i Byen.

Det har ikke altid været saaledes, og det kan muligvis derfor have nogen Interesse at følge med i den Udvikling, der her er foregaaet i en Menneskealder.

Naar jeg tænker tilbage, saa langt jeg kan huske, ser jeg straks for mig en Fiskertype, der var vidt forskellig fra de Fiskere, der nu bor i Hals, men havde samme Præg, Klædedragt og Væsen fælles med Fiskere overalt i Landet paa samme Tid. De var næsten alle gemytlige i deres Omgang med andre Mennesker, hjælpsomme overfor hverandre, nogle haarde Halse, hvor der ikke var langt til en Lussing, men samtidig lette at tilgive. Selv de største Bataljer blev der bagefter drukket Forlig paa i Form af Øl og Brændevin.

Med enkelte hæderlige Undtagelser var det imidlertid snart smaat med Fiskerivirksomheden, idet de to daværende Kroer øvede en alt for stor Tiltrækning paa de gamle Fiskere; og selv om de gik hjemmefra med de bedste Forsætter, var det ikke altid, de kom paa Havet efter Bestemmelsen, nok sagt, Kroerne var slemme at komme forbi, og der blev gjort meget unyttigt Arbejde med at "agne Bakker" og bagefter pille Agnet af igen.

Da der fiskedes med Bakker og Flyndergarn

Selve Fiskeriet foregik den Gang hovedsagelig med "Bakker" og "Flyndergarn", som blev fremstillet af Fiskerne selv og Familien i Hjemmene. Man "tvand" selv sine Liner og Garner til at knytte Net med, hvilket selvsagt var et stort og langsomt Arbejde, navnlig i betragtning af, at Fiskeriet skulde passes, naar Vejret var til det.

Brugtes der Bakker, maatte hele Familien hjælpe til med at splitte op og agne, Fiskefar skulde jo saa grave Orm, "sætte" og tage Bakkerne samt sørge for, at Fangsten blev solgt til "Krejlerne", d.v.s. de der solgte Fisken paa Landet.

Brugtes der Flyndergarn, maatte ligeledes hele Familien hjælpe til med at klare Garnene og atter "lægge disse ned", klar til at sætte.

De mest fremmelige af de gamle Fiskere fiskede ogsaa med Bundgarn og Aalruser, men ogsaa dette var et tvært Fiskeri. Garnet til Bundgarnet maatte knytttes hjemme om Vinteren, og til Aalruserne ligeledes, og naar saa endelig Garnet var ude, var det ogsaa besværligt at passe. Der skulde "røgtes" 2 á 3 Gange daglig, og Vejen fra og til Garnene maatte man ro eller stage, almindeligvis i fladbundede Baade - de saakaldte Kaage. Det var heller ikke noget stort Udbytte, Fiskeriet gav den Gang, til trods for at der var Fisk nok.

Der var udover de førnævnte "Krejlere" ikke noget fast Afsætningssted paa Pladsen, og det kunde derfor hænde sig, at betydelige Fangster maatte betragtes som værdiløse af Mangel paa Købere.

Sildefiskeriet i Bundgarn var den Gang næsten uden Betydning. Hovedfiskeriet var Hornfisk og Torsk.

Aalefiskeriet var nærmest et privilegeret Fiskeri

I Fjorden blev der brugt Aalruser Foraar og Efteraar; men om dette Fiskeri laa der den Gang altid en vis Hemmelighedsfuldhed. Man var af flere Grunde, bl.a. at en god Ruseplads skulde blive efterstræbt af andre, eller at Skatten skulde stige, betænkelig ved at aabenbare noget om Fangstens Størrelse. Men efter de gamle Fortællinger synes nogle at have skaffet sig Oplysning om dette Forhold ved uden videre at kigge i anden Mands Ruser uden Forlov.

Den almindelige Maade at sikre sig Ret til Rusestader var at betale Lodsejerne en vis Afgift enten i Aal eller i Penge. Saadanne Lejemaal blev gerne indgaaede for længere Tid ad Gangen, hvilket bevirkede, at Aalrusefiskeriet blev tildels et privilegeret Fiskeri for de mest velsituerede.

Ved Fiskeriloven af 1917 blev denne Lodsejerret imidlertid forandret til kun at omfatte Brugen af Aalegaarde i 3 Efteraarsmaaneder, og nu betaler Fiskerne almindeligvis ikke mere nogen Leje af Lodsejerne, men maa saa til Gengæld konkurrere indbyrdes om Pladserne, hvilket ofte medfører for den enkelte, at hans Ruser kommer til at staa spredt over en lang Strækning.

Hver Sommer holdtes "Hornfiskebal" i Hals Sønderskov

Grunden til, at Fiskeriet [kun] kastede lidt af sig for de gamle Fiskere, var som nævnt væsentlig Mangel paa ordnede Afsætningsforhold. Det første Tilløb til en fast Fiskehandel blev gjort af fhv. Købm. Bondrup Klitgaard i Hals, der begyndte med at købe Hornfisk af Bundgarnsfiskerne i Fast Regning i Maj, Juni og Juli Maaneder, saaledes at Prisen pr. Stk. blev fastsat ved Forhandling med Fiskerne for hele Perioden, dog var der Forskel paa Prisen i de forskellige Maaneder. Med i Akkorden var dette, at der skulde holdes det saakaldte "Hornfiskebal" i Hals Sønderskov. Fiskerne betalte saavidt vides en vis Afgift dertil pr. leveret Hornfisk, og det gik almindeligvis lystigt til ved dette Bal.

Fiskehandelen sættes i System og nye Tider oprinder

Det siger sig selv, at der ikke var udelt Tilfredshed med ovennævnte primitive Ordning af Fiskehandelen, og Forretningsfører Chr. A. Nielsen hos nævnte Købm. Klitgaard tog Initiativet til en mere ideel og tidsvarende Fiskehandel,

idet han begyndte at sende i Kommission til Tyskland og sælge til Fiskehandlere i Oplandet. Tillige byggede han med støtte fra flere Hals Røgeri, som han senere overtog for egen Regning og udvidede til ogsaa at omfatte Fiskekonserves. Han arbejdede disse to Virksomheder tillige med Fiskehandelen betydeligt i Vejret, saaledes at han helt kunde opgive sin Købmandshandel og ofre al sin Opmærksomhed og sit Arbejde paa Fiskeomsætningen.

Hermed var vejen banet for det Moderne Fiskeri fra Hals.

Fiskeriet tilført nyt Blod

Samtidigt med, at Afsætningsforholdene bedredes, fik Fiskeriet Tilgang af et betydeligt Antal unge, virkelystne Folk. Nogle flyttede fra Hov og andre steder, og at Byens søvante Ungdom slog sig paa Fiskeriet, var kun naturligt.

De gamle Fiskere, som var vant til at føre Frisprog paa Havnen og i Fiskernes Lag, forstod ikke altid det nye, der opstod, og det var derfor ikke sjældent, at det gamle og det nye tørnede sammen, dog saavidt jeg ved altid uden større Efterveer, og efterhaanden blev det gamle og det nye levet sammen, saaledes at det til sidst gik op i den store Fællesnævner.

Fiskeriforeningens store Betydning indadtil og udadtil

Det var i Aaret 1903, Hals Fiskeriforening stiftedes med daværende Sogneraadsformand, Postmester Jørgensen som Formand. Denne havde saavidt bekendt ikke haft nogen særlig tilknytning til Fiskerne forud, og at han blev valgt gik saaledes til.

De Mænd, der havde indvarslet til Møde angaaende Foreningens Stiftelse, havde bl.a. indbudt daværende Fiskerikontrollør Redsted som en slags raadgivende Aand, og Hr. R., der var godt skaaret for Tungebaandet, underholdt da ogsaa Forsamlingen det meste af Aftenen med sine Vink og gode Raad, der næsten overalt mundede ud i, at det gjaldt om at vælge og knytte Folk, der havde stor indflydelse, til Foreningen, og da der jo ikke paa det Tidspunkt fandtes mange saadanne blandt Fiskerne, blev der jo søgt udenom, og da Hr. Jørgensen var baade Postmester og Sogneraadsformand, har man naturligvis ment, at dette var Manden der var brug for. Til Hr. Jørgensens Ros skal tilføjes, at han var Foreningen en god og initiativrig Formand. Han fik udvirket, at Fiskerne fik Udenomsværkerne ved Hals Skanse til Tjære- og Tørreplads, og han lagde det hele saaledes til Rette for Foreningen i det ene Aar, han var Formand, at det var let for en Fisker at afløse paa denne Plads. Han trak sig frivilligt tilbage og tilraadede at vælge en Fisker.

Fiskeriforeningen fik overordentlig stor Indflydelse paa alle erhvervsmæssige Omraader gennem Aarene. Den fik altid Fiskernes forskellige Opfattelser arbejdet saaledes sammen, at der kom gode Resultater ud deraf, og det er betydelige Sager, der har været arbejdet med. Men den største af disse er vel nok denne, at der ved Forhandling paa Foreningens Generalforsamlinger og Møder opnaedes Enighed om Besættelse af Fiskepladserne - særlig Bundgarnstaderne.

Der skabes ordnede Tilstande paa Fiskepladserne

Efterhaanden som der blev mange Fiskere og mange Bundgarn og andre Redskaber, blev et stadigt Samtaleemne, hvorledes der kunde opnaaes ordnede Tilstande paa Fiskepladserne, saaledes at alle kunde faa Plads. Man enedes omsider om at anerkende alles Ligeret til at faa sine Redskaber udsat, og for Bundgarnenes vedkommende gjaldt Retten til en Plads for et Aar ad

Gangen. Eventuelle Stridigheder skulde afgøres af en af Foreningens Bestyrelse valgt Voldgift paa 3 Medlemmer - der blev valgt en ny Voldgift for hvert Tilfælde. Efterhaanden har vist de fleste Fiskere været Medlem af en saadan Voldgift. Parterne bøjede sig altid for Voldgiftens Kendelse, da Vedtægterne bestemmer, at der ikke maa føres offentlig Retssag angaaende disse Forhold.

Disse Vedtægter er et staaende Punkt paa Dagsordenen paa den aarlige Generalforsamling og er undergaaet store Forandringer i Aarenes løb; nu besættes Pladserne helt ved Lodtrækning.

Men ogsaa udover det erhvervsmæssige fik Foreningen sin Betydning. Fiskerne lærte navnlig derigennem at holde sammen, og dette førte naturligvis til, at man nu maatte regne med Fiskerne ved Valg og andre Begivenheder i Byen. Ja, det er efterhaanden blevet saaledes, at andre Organisationer ikke foretager sig noget af offentlig Betydning uden først at skaffe sig Vished om Fiskernes Stilling til Sagen.

Det første Patentbundgarn blev mødt med Skepsis

Det kan saaledes med fuld Føje siges, at Hals Fiskeriforening har sin Part af Æren for det moderne Fiskeris Udvikling. Men vi maa gaa lidt tilbage i Tiden igen til den Tid, da Patentbundgarnet og Petroleumsmotoren holdt Indtog blandt Fiskerne. Det første Patentbundgarn, d.v.s. et Bundgarn af betydelig større Omfang end de hidtil brugte, blev sat ved Hals af nogle fremmede Fiskere, men vistnok med et kummerligt Resultat. Forsøget blev i det mindste ikke gentaget Aaret efter, og der gik nogle Aar, før det rigtig tog Fart.

Det var Fisker Chr. R. Bjørnlund fra Hals, der anskaffede det første Patentbundgarn. Fiskerne stillede sig naturligvis noget skeptiske overfor det nye Garn, som de ikke vidste andet om, end at det var mindst dobbelt saa dyrt som de tidligere brugte.

Man havde naturligvis til at begynde med travlt med at sammenligne Fiskeresultaterne mellem de to typer Bundgarn, og da det saa endelig var slaaet fast, at det nye Garn var overlegent i Fiskedygtighed, var man dog ikke tilbøjelig til at Kapitulere, nej, saa blev Fiskedygtigheden stillet i Forhold til Anskaffelsesprisen for de to typer Garn. Naa, efterhaanden overvandt Patentbundgarnet jo al Skepsis, og der blev da en gylden Tid for Leverandøren af Net; thi nu skulde alle de gamle Garn "laves om", og i Løbet af et Aars tid var alle de smaa Bundgarn forsvundet fra Fiskepladserne ved Hals.

Eksplotionsmotoren naaede til Hals

Omtrent samtidig med Patentbundgarnet blev Eksplotionsmotoren taget i Brug af Fiskerne. Der havde ganske vist tidligere været Motorer i de store Fiskekuttere, men disse var jo for store og tunge for Kystjollerne. Det var Fabrikant Sørensen, Aalborg, der fik Æren for at have konstrueret den første anvendelige Jollemotor. "Rap" hed den, og til dens Ros skal siges, at det var en meget udholdende Motor; der findes endnu en af de allerførste, som ganske vist ikke længere kan siges at være gode, men dog anvendelige til Ruser og andet Smaaredskab.

Fiskerne var den Gang i alt væsentligt Folk, som maatte slaa sig igennem med smaa Indtægter, og der var sikkert mange, der saa paa de første Motorer som en uopnaelig Behagelighed. Hvis man havde saadan Drivkraft, kunde der anderledes tjenes Penge. Der gik imidlertid ikke mange Aar, før saa at sige enhver Jolle fik sin Motor, og det siger sig selv, at dette gjorde det muligt for Fiskerne at udnytte Fiskeriet mere intensivt, idet den Tid man tidligere maatte

anvende til og fra Fiskepladserne, blev betydeligt forkortet, og Fiskerne fik efterhaanden mere Fiskeredskab i Brug, hvilket ogsaa var nødvendigt for at dække de forøgede Udgifter til Petroleum, Olie og Slid paa Motoren.

Til at begynde med var det med store Betænkeligheder, Fiskerne gik med til at lade installere Motor i ældre Joller - man var bange for, de skulde rystes i stykker, og det kunde ikke falde nogen ind at installere over 2 á 3 H.K. Motorer. Det viste sig imidlertid, at Jollerne, selv om de var gamle og daarlige, udmærket kunde holde, og nu er denne Ængstelse bortfalden. For Resten blev der nu rask væk bygget nye Joller, som var noget større end de gamle Sejljoller, ligesom Motorerne ogsaa blev større. Nu er der Joller, der benyttes til Bundgarnsfiskeri, som er 23 Fod lange, hvori der er installeret 8 H.K. Motorer.

Netfabrikkerne, Motorfabrikkerne og en bedre Afsætning af Fiskene var naturligvis saa betydelige Fremskridt for Fiskeriet, at dette i en Aarrække var i stadig Tiltagen. Det var nu ikke længere et Spørgsmaal om at være oplært ved Erhvervet som under de gamle Forhold, hvor Fiskerne skulde baade kunde ro, sejle og fiske og lave sine Fiskeredskaber. Nu er Fiskeriet et Fag, som saa at sige alle hurtigt sætter sig ind i, og der rekrutteres da ogsaa fra omtrent alle andre Erhvervsgrøene.

Det synes imidlertid som om Fiskerne daarligt kan svare til det stærke Fiskeri, i hvert Tilfælde har det ikke de senere Aar været nogen lukrativ forretning at være Fisker i Hals, hvorledes det saa end forholder sig.

Selvstyretrang i Hals

Med de forbedrede Baade og Redskaber begyndte Fiskerne at se lidt mere stort og fremsynet paa deres Erhverv, og netop i de Aar var der Gæring over det ganske Land, hvor Fiskerne forlangte at lede deres egne Sager.

En af de Foranstaltninger, der blev Frugten af denne vaagnende Selvstyretrang, var at føre Andelsprincippet ind i Fiskernes Erhverv, saaledes at Fiskerne derigennem kunde faa baade Indsigt og Medbestemmelsesret i Sager, der vedrørte deres Virksomhed.

Der agiteres for Dannelsen af en Andelsfiskeeksport

Der blev fra Fiskeriforeningens Side virket energisk for at oplyse Fiskerne om de Fordele, Andelssalg af Fisk kunde blive naar Sagen blev virkeliggjort.

Det var imidlertid lettere at tale om Sagen, end det var at tydeliggøre denne. Fiskerne var efterhaanden kommet under Aaget af en tyngende Gæld for Net og Motorer m.m., og det er naturligt, at der hos mange var en ikke ringe Ængstelse for, at Fiskehandlerne, som paa dette Tidspunkt var baade Pot og Pande, skulde hævne sig.

Det var derfor et næsten enstemmigt Forlangende, at alle Fiskerne skulde gaa med til at danne Andelssalgsforeningen, før en saadan kunde tænkes oprettet.

Den fornødne Tilslutning blev imidlertid fremskaffet, saavidt erindres i Aaret 1906 eller -07, uden at der den Gang blev noget ud af Sagen.

Der skete nemlig noget for Fiskeriforeningens Bestyrelse uforudset, dette nemlig, at den herværende eneste Fiskehandler tilbød Fiskerne hele sin Forretning til Vurderingspris, men med samme Fiskehandler som Eksportør. Dermed var der skudt en Kile ind, saaledes at Sammenholdet bristede for Fiskerne, og alt blev ved det gamle et Stykke Tid. Men dog var Tanken ikke skrinlagt, hvorimod man havde opgivet Haabet om at samle alle Fiskerne i en fælles Andelsforretning.

Det var muligvis samme Aar, at nogle faa Baadelag sluttede sig sammen og begyndte at sælge deres Fangst i Forening med en herværende Købmand som Forretningsfører, og det gik godt til trods for, at der begyndtes midt om Sommeren, uden Is, Kasser og hvad der ellers hører en saadan Forretning til.

Andelssalgsprincippet sejrede omsider

Denne unge Begyndelse blev til den nuværende Hals Andelsfiskeeksport, der i de Aar, der er gaaet, har omsat adskillige Hundredetusinde Kroner Fisk baade i Ud- og Indland, og der har aldrig været større Uenighed, end at saadan har fundet en fredelig Afgørelse. Der er næppe tvivl om, at Fiskerne har tjent adskillige Tusinde Kroner ekstra i de Aar, der er gaaet, ved at være Medlemmer af Foreningen, idet denne paatvang den private Eksportør en naturlig Konkurrence.

Det var imidlertid ikke alle Fiskerne, der sluttede sig til Foreningen, og der var derfor ofte nogen Gnidning mellem dem, der leverede til Andelseksporten, og dem, der solgte til den private Fiskeeksportør, og dette medførte, at der blev en vis Hemmelighed m.H.t. de opnaaede Priser de to Steder.

Der var imidlertid ogsaa blevet større Baade, som næsten udelukkende fiskede efter Rødspætter og andet levende Fisk, og der havde altid indenfor Hals A. F. E. været Modstand mod at faa levende Fisk under Andelseksporten, idet der formentes at være for meget Risiko derved.

Andelsselskabet Hals Røgeri og Fiskeeksport

I 1921 blev der imidlertid dannet en ny Andelssalgsforening, som ogsaa var baseret paa at sælge levende Fisk, og i denne indmeldte sig saa at sige alle de Fiskere, der ikke var i H. A. F. E. samt ogsaa nogle af disses Medlemmer for Salg af levende Fisk. Den nye Forening fik Navnet "Andelsselskabet Hals Røgeri og Fiskeeksport". Navnet stammer fra, at det var den private Fiskehandlerforretning, der blev overtaget, og dens tidligere Indehaver blev den første Eksportør for Andelsselskabet.

Selskabet har virket i 4½ Aar og har saa nogenlunde opfyldt de Forventninger, der blev næret, men Opgaven har langtfra været let. Det er jo saaledes, at medens man for død Fisk's Vedkommende er henvist til at sælge hurtigt muligt, hvilket almindeligvis vil sige nærmeste Plads, kan den levende Fisk opbevares og sejles til andre Pladser, hvor der undertiden kan være et bedre Marked for samme, og det viste sig derfor vanskeligt at holde sammen paa Medlemmerne. Resultatet er da ogsaa blevet, at en Del allerede har meldt sig ud.

Den første 5 Aars Periode udløber til Nytaar, og det skal da vise sig, om der er Sammenhold nok til at starte Forretningen paany. Alt i alt kan det siges, at Andelssalgsforeningerne virker tilfredsstillende, og der bør i ethvert Fald et noget Flertal til for at opgive Andelssalg til Fordel for Salg til private Fiskehandlere. Noget andet er, om den Auktionsbevilling, som er givet til Købmand J. Mandsberg, kan blive en Faktor, der til dels kan blive en Erstatning for Andelssalget.

Tiden vil vise det.

Hals Laaneforening for Fiskere

Som Afslutning paa denne Artikelrække skal nævnes Dannelsen af Hals Laaneforening for Fiskere.

Krigsaarene [1. verdenskrig 1914-1918] med sin Rationalisering af alt muligt,

bl.a. ogsaa Tvist og Net, havde efterhaanden tyndet stærkt ud i Fiskernes Redskaber, og desværre var det saaledes for de fleste, at Pengene, der normalt skulde have været brugt til at forny og vedligeholde Redskaberne med, ikke var sat i Banken, men anvendt paa forskellig anden Maade, saaledes at der savnedes Penge til at anskaffe de fornødne Materialer for, og der blev derfor den fornødne Tilslutning til at danne en Laaneforening for fiskerne.

Saadanne Laaneforeninger var allerede oprettet mange Steder i Landet, og efter hvad der hørtes, gik de alle Steder godt.

Laaneloven fastsætter ganske bestemte Regler for Laaneforeningens Virksomhed. Der skal bl.a. være mindst 40 Medlemmer, og der maa ikke ydes Laan til Folk, der ikke har 2/5 af Aarsindtægten ved Fiskeri, ligesom en Fisker skal have fisket de sidste to Aar for at nyde Laan af Foreningen.

Medlemmerne hæfter alle for en og en for alle (solidarisk), og er der Underskud paa det Aarlige Driftsregnskab, der ikke kan dækkes af Foreningens Reservefond, skal dette straks paalignes Medlemmerne. Disse faste Bestemmelser gjorde, at ogsaa Dannelsen af Laaneforeningen maatte gennemgaa sine Børnesygdomme.

Foreningen var allerede paa tale i 1905-06, men døde da af Mangel paa Tilslutning. I 1918 var man naaet saa vidt med Foreningen, at det tilstrækkelige Antal Medlemmer var tegnet, og der var indvarslet til den stiftende Generalforsamling, men denne Generalforsamling blev aldrig holdt, og Sagen døde hen, indtil den atter i 1920 blev taget op paa ny og nu gennemført med ca. 50 Medlemmer.

Foreningen laante ialt 55.000 Kr. ved Statslaanefonden, og det siger sig selv, at disse Penge paa dette Tidspunkt gjorde stor Nytte til Nyanskaffelse af Fiskeredskaber, Motorer o.s.v. Renten har hidtil været 4½ pCt., men er nu forhøjet til 5 pCt. Pr.A. Det er jo saaledes, saavidt disse Penge rækker, overordentlig billig Driftskapital, og dog er der Røster blandt Laantagerne, som udtaler, at Laaneforeningen har gjort Skade!

Gennemgaaende har Foreningen virket godt. Det daarlige Fiskeri gør det jo svært af klare Renter og Afdrag rettidigt, men i dette Tilfælde kan Fiskerne altid regne med en forstaaende Bestyrelse, der altid søger at ordne Sagerne paa en for Laantageren hensynsfuld Maade.

Med de her skildrede Forhold er Fiskeriet ved Hals bragt frem til sin nuværende Højde, og der findes en ung og energisk Fiskerbefolkning, der gennemgaaende er godt rustet med Baade og Redskaber, og venter kun paa at nogle Lykkeaar for Fiskeriet maa oprinde, saaledes at den økonomiske Balance bliver noget bedre.

Denne artikel er tidligere publiceret i årsskrift 2009, udgivet 2010 af Museumsforeningen for Hals Museum og Hals Museum.